

בשׂת יְהוָה
DISCURSUS
PHILOSOPHICUS

Miscellaneas aliquot exhibens Quæstiones
Quas

Cum suffragio & consensu Amplissimæ facultatis
Philosophicæ in Regiâ Academiâ Aboensi,

Sub

PRÆSIDIO

Plurimum Reverendi & Præclarissimi Domini,

M. PETRI LAUR BECCHI
Poësios Professoris celeberrimi; Præ-
ceptoris atq; Promotoris sui ætatem
devenerandi

Pro honoribus Academicis aſsequendis
Bonorum Examini
publicè
In Auditorio Majori
submittit

OLAUS TÜHNBERG,
Sudermannus.

Ad diem 23 Iunij. Ann. 1689.

HOLMIÆ,
Literis Joh. Georg. Eberdt.

Ded. var. sid. erik.

DISCOURSES PHILOSOPHICUS

Magis philosophie sive de explicatione
Glossariorum et terminorum philosophicorum

Quae philosophia ex voluntate Ambitionis sociorum
Institutione in Regis Academia Apostolorum

opus

PERIODICO

Expositionem terminorum philosophicorum

M PETRI LAURENTII
Logicae Tractatus completemus; Propter
cognitionis et rationis rationes in philosophia
discursivei

Expositionem terminorum philosophicorum
Periodico

applicatio

In institutione philos.
litterarum

OLAVS THUNBERGUS

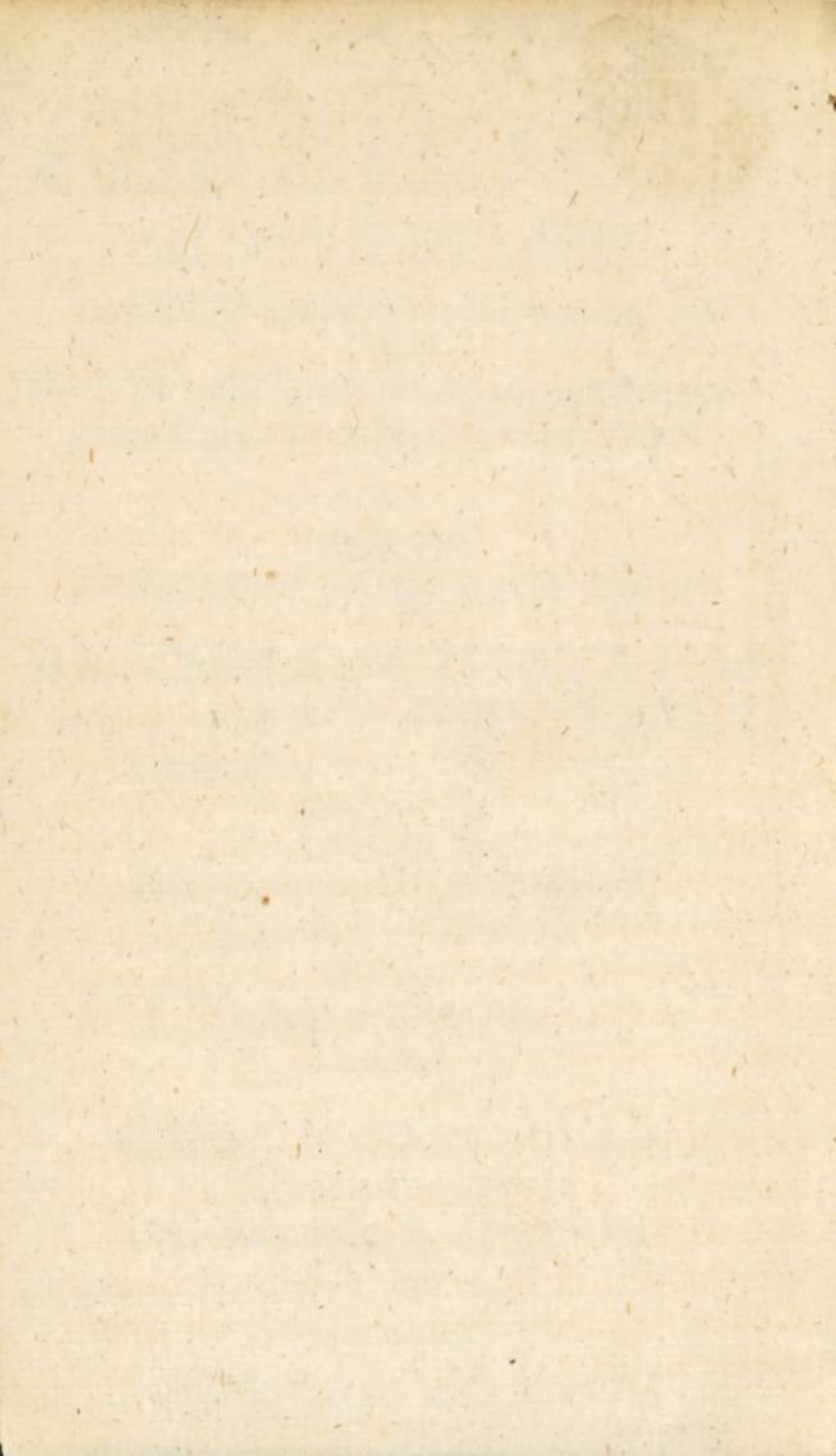
Scandianus

Actus 27. July. Anno 1656.

HOLMIE

Pictoris Jop. Georg. Eppelei

Pellucaria pelluc
ia sanguine.

I. N. I.

*An una substantia posse
mutari in aliam?*

Anc quæstionem acerrimè affirmare non erubuerunt illi, qui λυκαρθρωπίαν, i. e. hominum transformationem in lupos, aliaque animalia ratione destituta, haud ambiguis, ut ipsis persuasum est, argumentis Exemplisquè probare prorsus conantur. Eorum peruersæ sententiæ patrocinari videtur inter Græcos scriptores minimè ultimo ponendus loco, nomine Evanthes, (teste Plinio lib. 8. c. 22.) qui memoriæ prodit Arcadas scribere, ex gente Antæi cuiusdam sorte familiæ lectum, ad regionis ejus quoddam stagnum duci, vestituq; in queru suspenso tranare, atque in vastas abire solitudines, transfigurariq; in Lupum, & cum cæteris ejusdem generis congregari per annos novem. Quo in tempore, et si hominum consortio viduatus, ad idem stagnum tandem revertitur, & quum tranaverit, effigiem pristini habitus induit, ad-

dito novem annorum senio. Ast, quòd talis mutatio & Metamorphosis in substantia contingere aliquando possit, & longè ab ipsa natura abhorret, imò & ipsi Diabolo efficere impossibile est. Ejusmodi Metamorphosin non accidisse, ad oculum satis monstrat historia, lectu dignissima, quam recenset Vir, cum viveret, perelegantis ingenii, Georgius Sabinus, in Interpret. lib. 7. Metamorph. pag. m. 105. Ovidii super his versibus:

*Inq̄ virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi.*

Tales (inquit) refert Herodotus esse apud Neurios Scythiae Europeae populos, ad Borysthenem amnem, quorum meminit Plinius lib. 4. c. 12. Et apud Borussos fama est, tales inveniri, nuperque unum captum fuisse, & ad Ducem Prussicæ adductum à Rusticis, quorum jumenta dilaniasse credebatur. Erat homo deformis, nec multum absimilis feræ, habebatque miser vulnera in facie, quæ canes morsu suo ipsi infligebant, ubi mutatus fuit in Lupum. Is à quibusdam, quibus id negotii Princeps dederat, interrogatus ajebat se bis quot annis ita mutari solitum; primo circa natalitia Christi, deinde circa festum Johannis Baptistæ, Illisque temporibus se efferari, & cogi quodam impetu naturæ, versari in sylvis inter lupos: maximo a. horrore & languore corporis se affici, antequam pili erumperent, & forma mutaretur. Hæc affirmanti credita sunt.

Sed

Sed quum, ad explorandam rei veritatem diu cap-
tus in arce detineretur, ac diligenter observare-
tur a custodibus carceris, an aliquando efficere-
tur lupus: retinuit semper eandem formam,
quam habuit. Hic fuit exitus fabulae. Unde sa-
tis constat ea, quae de ambiguis lupis narrantur,
esse falsa, utpote quia homines mente capti sibi
imaginantur. Hæc Sabinus. Similes imagina-
tiones verè Diabolicas, quibus miseri homines
fascinantur, refert quoque Wierus de Præstig.
Dæmon. lib. 3. c. 10. Si qui obvagari in Livonia &
Locis finitimi videantur lupi noxii, quos lamias
putant, ii certè, vel veri sunt lupi, in ejusmodi
Tragœdiam exagitati a Dæmone, qui interim ho-
mīnum vagis erroribus & actionibus delirorum, λυ-
κανθρωπων phantasiæ organa imbuit, vitiatq;, ut
ii se esse excursionum erronearum & actionum
authores, corruptâ imaginatione, arbitrantur fa-
teanturque: quod quidem Diabolo non esse dif-
ficile, ex descripto λυκανθρωπίας morbo cuiilibet
constat, dum humores & spiritus in hæc lu-
dibria idoneos esse putent. Vel potius domi al-
to immersi somno jacent, perturbatâ eorum
phantasiâ, ut nihil aliud sibi persuadere pote-
rint, quam per vastas errabundi solitudines ju-
menta devorare cogantur, ad implenda naturæ
desideria. Sicco jam pede prætereo alia Exem-
pla, quorum Olaus Magnus, & Wierus, citato
Loco meminit; adducam vero, quod magis eo-

rum opinioni favere videtur, de promtum ex
Sac. Script. de Monarchâ Assyriorum Nebucad-
nesare, ad mentem eorum mutato in Bovem.
Verum contra illos insurgimus, qui hoc facto
volunt omnino introducere mutationem unius
substantiæ in aliam: dicendo rotundè, sed paucis,
ipsum in Bovem non fuisse mutatum; neq; hoc
in textu exprestè dici, neque ex eo elici posse.
Non una quidem omnium est sententia, de qua-
litate mutationis. Epiphanius, Dorotheus & Ce-
drenus putant, nullam secundum interiorem
sensum hominis mutationem fuisse factam, sed
tantum secundum Externam corporis figuram,
quæ ita conformata fuerit, ut anteriore parte
corporis speciem Bovis gereret, posteriore a.
Leonis. Sed hæc, absque fundamento veritatis,
fabulantur. Nos primo dicimus, Regem secun-
dum imaginationem suam mutatum, quæ adeo
perversa & depravata fuit, ut putaret se factum
fuisse Brutum. Communis etiam Theologo-
rum sententia est, Nebucadnozarem maniâ per-
cussum, ad tempus sensum humanamque ratio-
nem perdidisse, & ex corruptâ imaginatione in-
star Bestiæ circumcurritasse, cultum corporis
neglexisse, ut ideo nudus ingrederetur, rori Cœ-
li & imbris, aliisque cœli injuriis, more be-
stiarum, obnoxius. Capilli supra modum ex-
crescebant, ut totum corpus contegerent; un-
gues non præscindebantur, sed ad similitudinem

avium crescebant : Hominum conspectum fugiebat, in sylvis habitavit; non humano, sed bestiali victu, gramine & feno, vescebatur. Nec humano modo erectus, sed in morem bruti, ut putant pronus incedebat : Idque omne tam diu fiebat, donec ei Deus Rationem restituit ; sicut in Biblico textu aperte dicitur. Et sensus redditus est mihi: in quæ verba annotavit B. Hieronymus ; sensum dicens sibi redditum, obstendit, non formam se amisisse, sed mentem. Nihil ergo hoc parti eorum favet, statuentium arte magica homines in bestias posse mutari. Satius Sathanæ illusio hinc agnoscitur, qui miseris hominum mentes ita fascinat, ut, quod non sunt, fibi & aliis esse videantur. Hisce sèpè admiscetur morbus, quem λυχανθρωπίας vocant. Illum depingunt, quòd sit Melancholica affectio ; qui que hoc corripiuntur morbo, λυχάνθρωπι appellitantur, quoniam lupos imitari videantur. Alias Lycaones nomine veniant, prout Cælius Rhodiginus habet. Lib. 27. rer. antiq. c. 12. Nec à fide abhorret, quin mille technis subactus Impostor, se huic morbo immisceat, ludificetque miseros, sive hoc fiat operâ Magorum, sive non. D. Aug. non dubitat affirmare, homines posse per Eustasim magnifice ludificari & decipi, ubi Lib. 18. de Civ. D. c. 18. de Patre Præstantii cuiusdam scribit, quòd, reverso ad se spiritu, se in equum commutatum affirmârit, qui commeatum

in castra cum aliis jumentis importarit, corpore interim domi relicto. Constat igitur ex dictis, Diabolum per Ecstasim ~~imaginari~~ ^{imaginare} litorum Ministrorum exportare in Loca dissita, corpore domi quasi Mortuo jacente. Diabolum alio mancipiorum suorum corpora transferre constat; quia sacer codex haud obscurè innuit, bonis Angelis eandem esse potentiam. Unde Thomas colligit: datà possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus aliis, quæ sunt ejusdem ponderis & magnitudinis. Et D. Aug. Sententia est, angelicæ naturæ ac spiritibus non esse contrarium, ut corpora, quo Deus permittit, deferant, lib. 3. de Trinit. Inter vetera memorabile est, quod apud Philostratum legitur, Apollonium Tyanæum, à Nili fontibus in Æthiopiâ fuisse brevi spacio Romanum exportatum, Romam, Corinthum, Smyrnâque Ephesum. Inter Ethnicos non pauci crediderunt, Magos certis adhibitis verbis & herbis, homines in bestias mutare posse; nunquam tamen bestiam aliquam in hominem conversam fuisse ajunt. Ita n. Virgilius de Mæri:

*Has herbas atq[ue] hæc ponte mihi lecta venena
Ipse dedit Mæris; nascuntur plurima ponto:
His ego sæpe Lupum fieri, & se condere sylvis
Mærin vidi.*

Eiusdem sententiæ est Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Varro; Exempla recitant, Herodotus, Homerus, Ovidius &c. De Ammonio Philoso-

Iosopho legitur, quod lectioni suæ ordinariæ A-
finus interfuisset, quem putant, hominem fuisse
in Asinum conversum vel transformatum, reli-
ctâ in ipso animâ rationali. Pro stabiliendâ no-
strâ sententiâ, sc. unam substantiam in aliam mu-
tari non posse; dicimus certissimum esse, Diabo-
lum novam creaturam creare non posse, sed hoc
esse solius potentia divinæ. Non est putandum,
inquit B. August. lib. 3. de Trinit. *istis transgresso-*
ribus Angelus ad nutum servire, hanc rerum visibi-
lium materiam, sed soli Deo. Ad ultimum preci-
bus opus est, nè tradat nos Deus potentia diabo-
licæ, sed mentem sanam in corpore sano semper
conservet, regat nos verbo, animum docilem &
obsequentem donet, nè Diaboli ludibrium, & a-
liorum offendiculum fiamus.

II. Quæstio:

*Melancholia originem unde
trahat; quotplex, & qui-
bus Sanari posse?*

Ex prioris quæstionis occasione, non pos-
sum intermittere, quin pauca, rudi Minervâ, de
Melancholiâ literis consignem. Primum obser-
vandum venit, Melancholicos diversi esse gene-
ris. Laborant namque quidam, corruptis ex-

ternis sensibus ex humore Melancholico, unde
eorum & cogitatus, voces, visa & facta sunt
mirabilia: Nonnulli, ut antea dictum est, se
bruta animalia credunt: alij fictilia vasa: alij
pavidi semper existunt. Alij ingenti gaudio af-
ficiuntur; qualis apud Athenæum lib. 12. erat A-
theniensis. Reperiuntur & illi, qui non adeo
vexati ab hoc morbo quoad externos sensus;
Verum corda mæsta semper circumferunt pa-
vidaque, seipso exsecrantes, præque impatiens
tiā suæ vitæ pertæsi, neglecto omni prorsus
labore. Tela autem quibus hæc bestia impe-
tenda est, sunt, exclusis alijs, præcipua; Tristitia
am, Melancholiæ pabulum, quo nutritur & au-
getur, fugere maximopere: *Sublata enim causa,*
ut sonat canon, tollitur Effectus. Obstrepere
huic malo, svadent varia etiam incommoda,
quæ inde nocentissima scatent fluuntque, nimi-
rum; Expulsio Spiritus sancti, fiduciæ in Deum
amissio, precum neglectus, gratiæ & bonitatis
Dei, quam desperabundus prorsus negat, in da-
biū vocatio, tandemque vitæ suæ ipsius ab-
breviatio. Ad hæc varios attrahit morbos: quia
animo intus multiplicibus exagitato curis, fo-
ris simul patitur corpus, Animæ indivul-
so nexu conjunctum; corporisque ossa ex-
siccantur, cerebrum turbatur, cor angusta-
tur, deficiente cibi somnique appetitu. Me-
lancholiæ præterea incommoda, præter mille
histo-

historias civiles, indigitat Sacra pagina. Inter illos Nabal excelluit, qui corradendis opibus quotidie sollicitus, nec sibi, nedum alijs proderat, quem sanctæ literæ suis coloribus non defraudant, 1. Sam. 25: 37. quod ipsius cor, ut semper opibus mundanis intentum, *ita in ipso erat mortuum, ut lapis.* Nec prætereundus est Achitophel, qui cum videret consilium suum successu carere, funestas sibi intulit manus, finiendo vitam laqueo, coarctantibus malæ conscientiæ stimulis, ortis ex peste illa perniciosissimâ Melancholiâ. Pietate inclutos haud raro à spiritu Melancholico turbari, documento est miraculum pietatis, Jobus; qui propter angustiam, quâ circumdatus, in hæc erumpere verba non dubitavit: *Animus meus eligit strangulationem, mortem eligit ex ossibus meis: aspernorne in seculum vivam.* Job. 7: 15. 16. Quæ voces plenæ sunt desperationis, & indicia angusti animi. David se consolari passus non fuit, præ animæ suæ dolore: *Manu meâ noctu perfusa, & non intermittente: renuente consolationem admittere animâ meâ.* Medicamen, quo huic malo obveniri potest, est, (A) Honesta conversatio: nam loca solitaria augent spiritum Melancholicum, colloquia autem honesta minuunt; unde in Græco Senario apud Plutarchum dicitur: *ψυχῆς νοσήσοντι εἰσὶν οὐλαρποὶ λόγοι.* (B) Moderatus iuini usus: Vinum enim lætificat cor ho-

minis. (G) Musica suavis & liberalis, quæ sp̄i-
ritus exhilarat, pellendo tristitiam. Hæc sunt
præcipua tela, quibus Melancholicum spiritum,
primo statim limine extingvere, & animum no-
bis pacatum reddere possumus. Seneca, con-
tra tristitiam melancholicam, animum hominis
communit consideratione communis fortis re-
rum fere omniū in mundo, & immutabilis Dei
voluntatis, cui querelis & curis nostris frustra
obluctamur. Ita enim scribit Epistola 107. Nullius
erit querimoniae locus, cum sint omnibus paria; Nam
etiam, quod effugit aliquis, pati potuit: Aequum a-
jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus
saturnum est. Imperetur æquitas animo, & sine querela
mortalitatis tributa pendamus. Hyems frigora ad-
ducit, algendum est: æstas calores refert, æstuandum est;
intemperies cœli valetudinem tentat,
ægrotandum est: & fera nobis loco occurret, &
homo permicior feris omnibus: alium aqua,
alium ignis eripiet; hanc rerum conditionem
mutare non possumus: id possumus, magnum
summere animum, & viro bono dignum, quo
fortiter fortuita patiamur, & naturæ consentia-
mus. Naturæ a. hoc, quod vides, regnum mutatio-
nibus temperat. Nubilo serena succedunt, turban-
tur maria, cum quieverunt; flant invicem venti, no-
ctem dies sequitur; pars cœli surgit, pars mergitur:
Contrariis rerum æternitas constat. Ad hanc le-
gem animus aptandus est, hanc sequatur, huic pareat,
& qua-

& quæcunq; fiunt, decuiſſe fieri putet, nè velit objurare naturam. Optimum est pati, quod emendare non possis, & DEum, quo Autore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Hoc, additis aliis consiliis ex Myrothecio, conscientiis conciliare potest tranquillitatem quietemque, & magnum momentum ad compescendos animi motus inquieti habet, & ad restaurandum cor, quod malæ conscientiæ stimulis agitatur; in quo omnis humana felicitas consistit. Removet præterea ex oculis Melancholia timorem Domini, & repugnat præcepto primo, in quo Dei reverentia nobis proponitur, item hominem in duo præcipitia suspensum, magno cum sui damno, relinquit. Unum est præsumptio & fastus spirituallis, quo inflati res suas pro lubitu disponunt, & si aliquid ex animi sententiâ ipsis successerit, intumescunt. Hæc est superba illa Melancholia, quæ homines extollit, ut de providentiâ Divinâ parum sint solliciti: Qui non vult esse melancholicus, non sit fastuosus, non persuadeat sibi conatus suos non posse fieri irritos; Deus namquæ aliter disponit, quam proponit homo, ut in versibus dicitur:

Nullius est felix conatus, & utilis unquam,
Si non consilium detq; juvetq; DEus.

Precibus itaq; ex intimis cordium recessib⁹ effusis sollicitandus est almus DEUS, dignetur salutaria

atq;

atque felicia consilia nobis suggestere. Quidam
arguunt Deum injustitiae, quod melius malis,
quam bonis prospicit; omnia nempè ex animi
sententiâ improbis succedere. Ex adverso, piis
quasvis calamitates & adversitates, quibus ob-
strepere prorsus sunt impares, contingere ex in-
evitabili fato, & ad malum natos, nec ullam præ-
stolari se posse putant mitigationem suæ mi-
seriæ. Qui itaque non vult esse Melancholicus,
non sit incredulus, non diffidat de benignitate
Dei; sed omnia in manus ejus resignare, & in fi-
de & spe ipsius auxilium expectare discat. Hæc-
ce, pro ratione instituti, de Melancholiâ conscri-
pta sufficient: sequitur itaq;

III. Quæstio.

*An, propter certas causas, si-
bimeti funestas manus
aliquando licitum sit in-
ferre.*

Haud raros invenies homunciones, qui for-
titudine eximiâ se cluere tunc persuasum habent,
cum filum vitæ, nescio quâ insanâ ducti, tur-
piter abruperint. Quidam procul dubio hanc
prætendunt causam, præstare videl. ex duobus
malis, quorum unum evitari non potest, sorte
legere

legere quod minus malum est. Jam ipsis, cæ-
cā ratione ita dictante, longē pulchrius (licet
falso) videtur, honestā, quo titulo ipsam digna-
ri non verentur, morte extingvi, quām varia
pericula, discriminaque subire, & honestati vi-
tæ, pietatique in Deum & proximum repu-
gnantia, sustinere. Ad excusandam autem suam
avtoχειείαν, fictitios illi inducunt colores, ab
Exemplis Virorum fortitudine cluentium, quæ
nobis sat sufficienter suppeditant, tam sacræ,
quām profanæ Historiæ. Et quidem, si secula
præteritæ ætatis penitus introspicimus, pluscu-
los deprehendemus, qui violentiā, quæ tamen
decentius rebus omnibus abesset, manuum, vi-
tæ suæ terminum, qui altissimi Numinis volun-
tate adimpletur, horrendum in modum decur-
tarunt. Sic Themistocles Atheniensis, ut habet
Plutarchus in vit. Themistoclis, qui ob multa
præclara facinora de patriâ suâ optime meritus
fuit, levem ob causam civium suorum odio cir-
cumseptus, loco præmij, quo afficiendus esset,
in exilium proscriptus est; & relicto solo nata-
li, in amicitiam Regis Persarum receptus, Dux
belli magno cum honore adversum Athenien-
ses creabatur; verum quin videret Patriæ suæ
ingentis cladis periculum imminere, hausto
tauri sangvine seipsum interemit, nè aut Regi
de se merito infidelis esset, non pugnando vi-
tiliter, aut Patriæ suæ hostis atque oppugnator

vide-

videretur. Similiter M. Cato Uticensis se vi-
tâ privavit, ad effugiendum manus Julij Cæ-
saris. Lucretia passa naufragium pudicitiæ suæ,
defixo cultro in pectus, se interemit in con-
spectu Mariti consangvineorumque; ut Livius
in fin. Lib. 2. Sed quis Ethnicorum ejus factum
laudi non duxit? ut ipsius Epitaphium in Epi-
scopatu Viterbiensi exsculptum luculentè in-
dicat: *Collatinus Tarquinius dulcissimæ Conjugi,*
incomparabili Lucretiæ, pudicitiæ Decori, Mulie-
rum gloriæ. Vixit An. XXII. Menses III. Dies
VII. Proh dolor! quæ fuit Chariſſima. Quis o-
mnia Exempla enumerare potest eorum, qui
suæ fortunæ fabri proprij fuerunt? Tamen ma-
gnoperè non ita quis mirari potest, quod Pa-
gani illâ pusillanimitate fuerunt, cum ex Verbo
Dei informati non fuerint. Majori admira-
tione dignum est, quòd qui veram de Deo a-
gnitionem imbiberunt, eâ recordiâ essent, ut
vim sibi accelerarent. Sancta Scriptura loqui-
tur de Dei Nasaræo Samsone, Jud. 16: 30. qui
defractis vel destructis columnis templi, se cum
multis millibus hominum interfecit; de Ra-
ziâ. 2. Mac. 14: 42. &c. Saul nè in potesta-
tem hostium veniret, proprio incubuit gladio.
Missis pluribus veterum Exemplis, quotidiana
Experientia, proh dolor! Satis docet, multos
etiamnum suæ vitæ carnifices esse. Diximus
antea, Ethnicos laudasse ἀυτοχέης; sed tñ. Sa-
niores

niores eorum tales encomio fortitudinis defraudant. Cicero in somnio Scipion. pulcher-
rimè fatetur, nefas esse vitæ sibi periculum accelerare; sed expectandum donec Deus istus corporis custodij liberaverit. Si aliter feceris, in cœlum tibi aditus patere non potest. Quare omnibus p̄ys retinendus est animus in custodia corporis: nec injussu ejus, à quo ille nobis est datus, ex hominum vitâ migrandum est, ne munus humanum assignatum à DEo, desugisse videamur. Aristoteles quoque masculam mentem talibus derogat. Eth. 7. Nam ejusmodi sunt angusti animi, sui impotentes, adversis rebus franguntur, ex impatientiâ desperabundi planè succumbunt; Sed viri fortes omnia hæcce forti animo sustinent feruntque. Nec tantum peccant illi contra jus naturæ, Thom. Par. 2. q. 64. Verum contra jus scriptum, tam divinum, quam humanum. Vetus enim Deus in Decalogo Homicidium proximi, multo magis sui ipsius occisionem, cum sibi-metipsi quilibet sit proximus, & Charitas incipiat à se ipâ. Jure humano capite plectebat Imperator Adrianus qui graviter se lèdebant. frustra quidam conantur purgare tale delictum, ubi dicunt magis convenire eorum virtuti, quam temeritati. Factum Samsonis, cum sit ex singulari Spiritus S. instinctu profectum, ad ulciscendum Populi Dei hostem, imitandum non est, & per consequens illis non patrocinatur, qui se necaverint.

rint. Nec obstat, volenti non fieri injuriam. Illud enim locum habet in rebus, quas jure possumus; Ast, opprimere seipsum, non est in hominis potestate, siquidem omnis homo Imperio subjacet Dei. Neq; facienda sunt mala, ἡνα
Ἐλθη τὰ ἀγαθὰ, Apostoli gentium regula est, ad Rom, 3. v. 8. Hinc talis extat Divi Augustini de hoc negotio sententia Lib. I. de civit Dei c. 17. Si non privatâ potestate alicui hominem occidere, vel nocentem licet, cuius occidendi Licentiam Lex nulla concedit, profecto etiam qui seipsum occidit, homicida est. Et tanto fit nocentior cum se occiderit, quanto innocentior in eâ causâ fuit, quam se occidendum putavit. Nam si Iudeæ factum meritò detestamur, eumq; veritas judicat, cum se laqueo suspendit, sceleratæ illius traditionis auxisse potius, quam expiisse commissum, quoniam DEI misericordiam desperando exitiabilitè pœnitens, nullum sibi salubris pœnitentiæ Locum reliquit: quanto magis à suâ nece se abstinere debet, qui tali suppicio, quid in se puniat, non habet? Judas enim cum se occidit, sceleratum hominem occidit: Et tamen non solum Christi, verùm etiam suæ mortis reus finivit hanc vitam; quia licet propter suum scelus, alio scelere suo occisus est. Concludimus itaque, nemini, quamcunq; prætulerit causam, licitum esse, nulloquè modo excusari posse, si ex proposito & destinatâ quis voluntate vitam suam breviaverit. Animus quippe retinendus est in corpore, do-

nec naturali fatorum conditione inde rapitur. Sed aliud dicendum est de ijs, qui mente capti, vel, furiis exagitati si ex alto loco præcipites se dederint, vel veneno, ferro, aut quocunque modo se interficerint; excusari enim possunt, quod tunc sui potentes non fuerunt. Verum tali in casu eorum anteacta vita respicienda est, ut, si ante probè vixerant, de eorum salute nemo sana mente dubitet. Assiduè itaque orandus est Deus, ne inducat nos in temptationem.

IV. Quæstio.

*An consultum sit, plures
quam unum in bene con-
stitutâ Republicâ admit-
tere Religionem?*

Variè disputant & Theologi & Politici hâc de quæstione, nimis ad utrumque extremum deflententes. Sunt qui simplicitè, nullo habito respectu circumstantiarum, negare non dubitant, non præter unam religionem in una Republ. tolerandam esse, fundamento desumpto ex Israëlitarum unitate Religionis, uno templo; &, quod propterea destruxerunt lucos & delubra ut unam tantum haberent retinerentque religionem

in suâ Politiâ : Quia multarum dissensionum origo est dissensio in religione, & libertas credendi est libertas errandi ; de quibus Bellarm. Lib. 3. de Laic. cap. 18. col. 672. Lipsius Lib. 4. pol. c. 2. Joh. Paulus Vindeck Lib. de hæreticis extirpan-dis, & Cunradus Brunus Lib. 3. de hæret. cap. 15. Alii aliam fovent opinionem, dissensum nempe in Religione Reipublicæ esse utilem. Sic Diodorus Siculus de Ægyptiorum Regibus narrat, Lib. 1. c. 89. quod miscellaneum introduxerint divinum cultum , ut conspiratione adversum Magistratum abstinerent, & quod utilitatis in vitam redundantis causâ hoc Deos cultu afficiant : Et in Historiâ Gallicâ lib. 6. apud Dinothum scribitur, quod in Aquitaniâ, propter varietatem religionis , maximus inter subditos sit consensus. Similiter scribit Camerarins , part. 1. operar. suc-
cif. c. 58. de Solimanno Turcarum Imperatore, cum admoneretur, ut Christianos & Judæos, aliosque diversos ritus in religione sequentes , vel ejiceret, vel cogeret, ut musulmanizarent; Eum illis, qvum forte ex fenestrâ in hortum variis floribus fragrantem despiceret , uno in loco diversos colores eratos simul monstrasse, atque dixisse : *Quemadmodum ista varietas distincta herbarum & florum, non solum nihil obest, sed misericordia oculos & sensus recreat;* Ita in imperio meo diversa fides & religio potius usui , quam oneri mihi est, si modo pacatis vivunt. Id ipsum movit Nervam Imp-

Imperatorem, qui edicto publico prohibuit, nē fieret in alicujus religionem inquisitio. Alexander Severus ipse gentilis, templum tamen Christianis Romæ, ad Sacra sua peragenda, concedit. Diversæ itaque Religiones tolerari possunt, (A) in Republicâ turbatâ, & diversis sectis jam occupatâ; nam, metu seditionis à multitudine, extirpari non possunt, sed tolerari; (B) cum proceres Regni in partem potestatis veniunt, tunc superior Magistratus eam religionem quam amplectuntur proceres, & præcipui subditi in regno, tollere non potest, sed à *τονομίαι* subditis relinquere tenetur: Quod enim plures tangit, à pluribus etiam est curandum. Consensum OEcumenicum vix sperari posse, paulinus evincit aphorismus, quo inquit. 1. Cor. II. 19. Δεῖ ἀγέστεις τὸν υἱὸν εἶναι, i.e. Oportet esse hæreses inter vos. Hæresibus a. grassantibus, ibi una religio non viget. Unitatem religionis præstare, inquit Lipsius Lib. 4. c. 2. Τὸν εὐθεῖον πάντη πάντως αὐτός τε σέβε καὶ τὰ πάτερα, καὶ τὸς ἄλλας πινάκας ἀνάγκας: i. e. Divinum illud Numen, omni modo, omni tempore, ipse colè juxta leges patrias, &, aliij ut colant, effice. Lactant. Lib. 1. Instit. cap. 20. Religio & veneratio nulla alia, nisi unius DEI, tenenda est. Optanda quidem esset unanimis conjunctio animorum in vero DEO colendo; sed siquidem in hac fragilitate humanâ hoc ipsum obtinere non possumus, obstante Diaboli fraude, & ho-

minum incredulitate; Necessitas cogit, toleratur pluralitas religionum, verum tamen ad ea, quae sunt juris gentium, Rol. I. à Valle conf. 25. n. 13. & 14. vol. sic secundum Jus gent. contrahere possunt nuptias diversi religione, Panorm. n. 3. ext. de convers. in fid. Roland. à Valle conf. 35. n. 72. & seqq. Felin. in cap. Judæi ext. de Jud. & Sarrac. &c. absit tamen nimia familiaritas, et si commercia cum Hæreticis exercere possumus, rerumque dominia acquirere, arg. C. Quanto. 18. ubi Panorm. n. 3. & 4. ext. de usur. Rationes, quod pluralitas religionum in una Republ. tolerari possit, sunt (A) quod lege cautum non est, opponi non potest: Ex Religionis Constitutione integrum est emigrare, aut si alio ad publicum religionis exercitium emigrare nolint, placide inter alios alias religionis sacra suo more usurpare. (B) Beneficio emigrandi constituto, non debet ad læsionem ejusdem extendi. Nam quod in favorem volentium introductum est, non debet iis esse odiosum, ut necessitate cogantur, L. cum Pater 77. §. modo ff. de legat. 2. ubi gloss. & Bart. C. Quia illa constitutio expresse monet, ut unus cum altero placide vivat, servato unicuique suæ religionis cultu, si non sua sponte ad unum corpus spirituale copulari potuerint. (D) lege non distingvente, neque nobis distinquendum, L. de pretio, ff. de publ. in rem Act. & l. I. §. generaliter, ff. de legat. præst. (E) juris-

(E) jurisdictionem Ecclesiasticam generaliter suspendit constitutio, & non modo statuum inter se, sed etiam subditorum conscientiae consilium, simulque tranquillitati & securitati. Ex quibus colligi potest, religionis pacem obtinere, non tantum inter diversos status Imperii, verum etiam inter statum & ejus subditos. Sequitur itaque, vigore constitutionum, Magistratum non posse tyrannicè in illos grassari, qui alij cultui sunt addicti, eos turbando, vel in fugam propellendo. Christoph. Besold. Lib. 2. Part. I. c. 2. inquit : *Studendum est, ut religio sit una, id cum sperare forsan, fore aliquando, vix licet. Hæreses legitimis remedij extirpandæ; diversæ in Republ. Religiones quandoq; tolerandæ, ac pacem, item religioni, licet non veræ, datam servari decet.* Admitti itaq; potest, hâcce cum cautelâ, pluralitas religionum, necessitate ita urgente, modo caveant Atheismum, qui ex Autonomiâ, i.e. omnium religionum confusione, induci videtur quod vult Barclai. in Parænes. I. c. 5. Dicis, ex variâ religione turbas fluere; nam quomodo, quæso, concordia in Republ. vigere possit, ubi variæ sunt religiones? Cur ergo apud Ægyptios hodie, apud Japanes, Turcas; Christianorum quosdam, pax est? Nam de Ægyptis tradunt, quatvor apud illos sectas vigere, quæ inter se ritibus, sententijsque differunt; et si ex Mahumedis initium omnes trahant, Earum tamen Antistites & sacer-

dotes inter se sine odijs, & concorditer vivere,
ut habet Johannes Leo, Lib. 8. Descriptionis A-
fricæ. De Japanibus magno potentique populo,
legi potest in Epistolis Japanicis ; Novem illic
esse religionum genera , integrumque esse o-
mnibus , pro lubitu, quam velint sectari religio-
nem, adeo ut familias multas reperias, in quibus
Vir huic, Uxor alteri, filius item alteri, & filia
hifce contrariae , adhæreat ; nec id turbare quic-
quam domestica quietem. Hujusmodi Confu-
sionis Exempla sunt inter Christianos in Poloniâ,
Transsilvaniâ , imò in toto fere orbe terrarum ;
quæ hâc cum Lege tolerari potest, 1. nè aper-
tæ blasphemiae in Dëum & Christum projici-
antur. 2. Ne inferatur syncretismus ex toleran-
tiâ multarum religionum , quo propter pacem
politicanam homines in alienas religiones consen-
tire, vel salrem cum ejusdem Professoribus col-
ludere jubentur. Samaritanismus olim 2. Reg.
17. 34. prohibitus fuit, ita & syncretismus in re-
ligione interdicitur. Paulus non vult nos ju-
gum ducere cum infidelibus , 2. Cor. 6. v. 14. Si
non Ecclesiæ de ejusmodi Syncretismo caveatur
probè, longè præstaret pluralitatem religionis
in Republ. non admittere. Pro quaestione de-
cione, destingendum esse putamus , inter pu-
blicè errantes , & priratim : Illi in republ. pacatâ
coercendi monitis , & interdictis ; Si non paru-
erint, exterminandi : *Hi vero tolerandi, cum*

Sibi tantum errant, cœtera quieti agunt, neminem turbantes. Nam tacere liceat, inquit Sene-
ca in Oedipo, nulla Libertas minorá Rege petitur. Non cogantur conscientiæ ad meliorem doctrinam: Nihil enim tam voluntarium, quam religio,
in quā si animus aversus est, jam sublatā, nulla est, dicente Lactant, Lib. 5. c. 14. Augustinus censet
Epist. 65: Ut Medici plus quiete sœpe, quam mo-
vendo, atq[ue] docendo proficiunt: ita horum errores,
docendo magis, quam jubendo, monendo quam mi-
nando, tolluntur. Divina providentia permittit
tales in medio nostri habitare, ut occasionem ha-
beant, errores suos in meliorem frugem revo-
care. Insuper distingvit Paulus in Epist. ad Gal.
2. 1. 4. 19. cap. 5. 11. 12. &c. illos in seductos, & se-
ducentes. Illos, ut fratres & filios dilectos, me-
lius instruit; his vero ex justo zelo imprecatur,
ut conturbet eos Dominus, & ut ἀποκόψωνται,
οἱ ἀναστῆνες ὑμᾶς, id est, abscindantur qui
vos inquietant; Et judicium ipsis Dei minatur.
Dicimus breviter, varietatem religionis tolerari
ob pacis & tranquillitatis publicæ utilitatem: Et
erunt semper zizania inter triticum, usque ad
messim, donec Deus cœteros in fide illuminat.
Hac de re pulcherrime discurrunt: Arumæas
de Com. c. 8. n. 25. Crant de pace. relig. quæst.
13. Com. 1. Compos. pac. Dilling. cap. 5. q. 26.
Faxit Deus Ter. Opt. Max. licet non una vera re-
ligio, integravè conjunctio animorum & corpo-

rum, in toto mundo fieri possit, ut tamen nostra charissima Patria, sub umbraculo Divino, à virulentia Hæreticorum, sarta tectaque usque ad finem mundi maneat. Nam non defunt, proch dolor! inquieta & turbulentia ingenia, quæ cum habeant acetum in pectori, frigidam suffundere, & turbatâ aquâ, angillas captare, ut proverbio jactari solet, nitantur.

V. Quæstio.

Num promiscuè, quicquid nobis libitum fuerit, votare liceat?

Non quævis arbitraria sunt honesti voti materia. Non enim temerè & audacter, quicquid lubet, DEo. vovendum est; nam omnia illa fortè nefas atque impossibile esset præstare. Sit E. Materia Voti actus alicujus virtutis, aut res alioquin bona, honesta, gravis, possibilis, utilis. Hinc haud ambiguis argumentis colligi potest, quid vovendum sit. (A) Non illud, quod è diametro pugnat verbo divino, ut plusculi votare non sunt veriti, teste Sacrâ paginâ: Ut Iudei voverunt Melechet cœli, Jirmejæ 44: 25. Act. 23: 13. 14. Et summatim: *Quicquid pugnat cum pietate & officijs charitatis, aut misericordiæ,*

Votum facit impium ac illicitum, (B) Non est vovendum illud, quod Exiguū Momenti est, & ineptum. Huc referri possunt stolida & superstitione plena vota, quæ Thomas 4. Dist. 33. q. 1. Et Navarrus in manuali. c. 12. Num. 17. Exempli loco afferunt; quod *Muliercula vovet, de non credendo in Sabbatho ob honorem Deiparæ, & ejusmodi alia.* Quæ quidem vota, ut superstitiosa, improbat Joh. Azorius tom. 1. Institut. lib. II. c. 16. q. 5. (C) Non est vovendum impossibile, utpote se nunquam peccaturum; quod quidem optandum est, sed vovere non licitum, cum ob carnis imbecillitatem nunquam præstari possit. (D) Non est vovendum, quod corpori animoque adfert discrimen: Ut pote, diu inter veritatis hostes habitare. Nobile illud dubium, quod oritur ex voto Jepthe. Jud. II. 31. de in holocaustū exhibendā filiā, damnant Magni nominis Viri, siquidem temeritate non caruit. vide sic Joseph. lib. 2. antiq. Jud. c. 9. August. lib. 7. quæst. in Vet. Test. quæst. 49. Chrysost. Homil. 14. ad pop. Antioch. & Homil. de Jephthe Origen Tom. 8. in Johan. Tertull. lib. 3. contra Marchion c. 4. Ambros. lib. 3. officior. c. 12. Hieron in cap. 7. Jiremejæ. Omnes hi, cum alijs, existimant Jephthen fuisse temerarium in vovendo. Horum sententiæ suffragatur subscriptio Lutheri, & claritas textus. Reprehenditur Jephthe à Paraphraste chaldaeo, quod Phi-

neam sacerdotem summum non consuluit, priusquam votum suum effectui daret, quod bene pretio solvere potuisset. Nicolaus Serarius in c. II. Jud. quæst. 12. fol. 326. Excusat Jephthe factum, dicendo ipsum instinctu S. Sancti suam filiam Deo immolasse, & per consequens nihil delicti ipsius voto inesse. Verum non video, quomodo, stante hâc sententiâ, Deus à crudelitate vindicari possit. Nam DEus est, qui in lege sua severissimè interdixit Homicidia; quomodo ergo jubebit, vel ad ea perpetranda instigabit, quæ prohibuit? Plura quidem de hâc nobili Quæstione dicenda merito essent, sed brevitati studens, cœtera prætereo.

Quæstio VI.

Num quis hominum potestatem habeat relaxandi juramenta?

Ethnici perpeti multa, imò ultima pro' fide non negarunt, nè illam, quam sacro religionis juramento comprobarunt, infringerent. Et priusquam aliquid in salutem Reipubl. aggraderentur, per DEos immortales jurarunt, se illud ipsum omni cum nisu effecturos fore: ut satis luculentè iudicat juramentum, quod præstare

stare tenebantur Ephebi Atheniensium, refe-
rente Stobæo 141. de Repub. hoc modo: Non
ignominia afficiam arma sacra, neque deseram me-
um Astitem, quocum junctus fuero. Dimicabo
pro sacris & prophanicis, sive solus, sive cum multis.
Patriam non relinquam in deteriori statu, sed am-
pliori melioreque, quam acceperim. Semper Ma-
gistratu[m] Præfecto prudenter obediam, & legibus
constitutis parebo, & alijs quibuscumque plebis con-
sensu decretis. Quod si quis lege vel irritas face-
re, vel eis obtemperare non velit, non concedam,
sed ulciscar, tam solus, quam cum pluribus. Sa-
cra quoque patria colam. Horum mihi Di[us] testes
& conciij sunt: Hic non est quæstio de jura-
mento assertorio sed promissorio, ut monet
Thomas 22. qnæst. 29. art. 9. quod salvâ con-
scientiâ non audet quis aliud facere quam jura-
mentum præstare. Nam juramenti vinculum est
juris naturalis, quod authoritate nullius homi-
nis relaxari potest. Martinus Becanus in ap-
pendice disput. de fide Hæret. servandâ, in Exam
propof. 3. negat juramentum esse servandum,
mox deinde veritatis compulsus vi fatetur, DE-
um fœdifragos odio habere. Nulla enim res
efficacior excogitata est à majoribus nostris,
quam jurisjurandi religio; Nullum præterea
vinculum ad astringendam fidem jure jurando
arctius esse voluerunt. Quod & Cicero, in
Libris officiorum, passim observavit, ubi Re-

guli Consulis Romani exemplum proponit, quem nec Patriæ, nec suorum amor retinere potuit, quo minus hosti fidem datam servaret. Si ergo sine justa causa vel necessitatis prætextu soluta fuerint juramenta ab aliquo, irrita atque falsa est illa solutio; & peccat ille, qui illam & efflagitat & solvit. Si verò justa causa subest, potest fœdus illud juramento obstrictum rescari & rescindi, juxta illud tritum: *In male promissis, rescinde fidem.* Legitima autem est causa, cum turpitudo aut impossibilitas est in jure jurando, ut juramentum absque jacturâ salutis aut honestatis servari non possit. Juramenta, quemadmodum pacta, vi & metu extorta, non obligant, sed relaxari possunt, l. 7. q. Prætor. ait ff. de pactis, & t. t. ff. & C quod metus causa. Jurans erit sui juris, si juramentum ipsum obligabit; sin minus, possunt Parentes vel Domini, quorum tutelæ subest (quia tunc subintelligitur illud conditione esse factum) jurantem liberare à juramento. Si quis in gratiam alterius aliquid liciti promiserit jurato, illud tenetur præstare, si alia non intervenerit causa, quæ jurantem abstergere potuerit: E. g. si ille, cui juravit, juramentum non efflagitaverit vel expostulaverit, tum obligatione solitus est; vel si juramento se obstrinxerit, non aliter sciens quam ritè juraverit & tamen falso, liberatur, neque obligatur. Pro quæstionis decisione di-

stinguendum putamus, inter juramentum vi
metuve extortum; Et illud, quod nullà urgen-
te necessitate promissum. Prius non obligat,
cum metus semper sit pessimus Magister; sed
posterior, quia liberâ voluntate factum est.
Livius lib. 27. scribit de illis, qui propter me-
tum aliquid promittunt, quod metus semper
in deteriora inclinet. Pariter Claudianus bello
Get. ait: Malus interpres rerum metus trahebat
augurium pejore viâ. Videatur Onosander stra-
tegici cap. 42. qui eâ de re discurrit. Hæcce pro-
ratione instituti sufficere possunt. Gloria Pa-
tri, Filio & Spiritui Sancto, ^{qui est} laudandus Deus
in perpetua secula! Amen..

EGregio hoc Sophiæ quicquid certamine queris
Non in invitâ dabit Pallas amica manu;
Annulus ex auro rutilat capitisque tiara,

Hæc tibi pierii signa laboris erunt.

Gratulor his ausis & tam gratos honores

Quos conferre brevi sacra Minerva parat,
Hi precor ut vergant patriæque tibique tuisque

In decus & famæ non moritura bona.

Preximio Dn. Candidato OLAO Euhnbergi
pro Magisterii honoribus eruditè
differenti hoc gratulantis animi
symbolum L. M. q; licet pluriōus
impeditus adjecit

JOHANNES FLACHSENIUS
Mathem. Prof. Ord.

Πρὸς τὸν τὰς ἐν Φιλοφίᾳ μέγιστα πυμᾶς
δεξιόδημον Κύριον,

ΟΛΑΟΝ ΤΟΥΝΒΕΡΓ,
πατριώτην μνήμην ἀδελφὸν ἀκιβδῆλως ἀγα-
πητὸν, ὁρθῶς καὶ πεπαιδευμένον
διδάσκοντα.

Σοφίαν πάντων Γῶν, κτημάτων ἀδάνατον λέ-
γει ὁ ωρί τὰς λόγιας δεινότερος Ἰσημερίτης
ὁρθῶς μὲν καὶ νυνεχόντως. περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ
ἐν με-

ένμετοι βλητού; γάλική τὴν ράμπην ἡ ζεύς Θεόν θεοντα κακάς
λίσκει ἡ νόσον μαρτίνει, τὴν δὲ πυηνήν οφθάλμον
Διασύβει, αλλά τὸ δέ αἰβέβαιον, οὐαὶ οὐαὶ τοιχό- | 8
νιον καὶ τὸ μέγιστον, τοῖς πονηροτάτεροις μέτειτι. Τῆς
δὲ σοφίας, ὃ δὲν φίημα σεμνότερον ὃ δέ βεβαιό- | 12
τερόν δια, τῶντη γάλικην ημῖν συγγράψκει. Άλλα
λά γε χαλεπὰ τὰ καλὰ οὐαὶ δυσεύρεται: οὐκητή-
ειον έαυτῆς σὺν κεινῶντι ἔχει φάμην ηδίσω τάυτη ἡ | 16
Βασιλίσσα ή σεμνοτάτη, σὺν δέ αἰρωτεροις τῶν
ὅρων, καὶ Διά τὰ τῶν πεντῶν κρημνούται καὶ ακάν-
των κεντρος δυσεμβόλω, ὥσπερ μεθολεγεύσος | 20
οἱ πιηταί. πολλὴν δὲν ἀφήν δὲν ἅπτεν πέιν ἀν-
γίνεται σοφὸν, οὐαὶ κέρρον μεθολεγεύσοιμος. | 24
αἴραγε ὃ τὸ δυσάρεσον ἀτύνατον, ἀλλὰ μελέτη δ
τὸ πᾶν, ἔφη σοφὸς. Σὺ δέν, ἀδελφέ μηλάτη, τὸ
πριώτετε, Διά παντὸς μὲν φιλοματής οὐαὶ σκο- | 28
πεώτης τῆς ήλικίας σὺν τῶν τῶν μεσών παρεμ-
βολῶντος στρατίωτης ὃ ρατυμῶν ὑπῆρξεις, οὐαὶ τὸν | 32
μὲν ὄκνον φόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ήγειρμόνος
τὴν έαυτὴν ψυχὴν εἰς ἔργα οὐαὶ πεφοευχάς ἐμέρ-
σις, καὶ διτως Βύρμαλι τάτω μητῷ πάντα τὰ τῶ
πλήγει Φοβερῷ περιπλέως τασσομένων, μάλ- | 36
λου δὲ περὶ σκληρότερον τὸν τῆς πενίας κέντρον
λακτίζων τὰ τῶν ματημάτων ἄδητον ἐξετάζειν | 40
ἐπεχείρετος, οὐαὶ δέ μὲν, δόξα τῷ Θεῷ, ἐντυ-
χῶς. Ιδὼς γάλικην πάρειτο αἱ μεσαὶ Βερε- | 44
βεῖον

βεῖον Φερόγυμναι ἀεριστον. Σὺ δὲ σπεῦσον ὡς ἡρ-
ξῷ πολὺ ταχές τὴν αρετὴν ἐπιδίναι, γάτως γὰρ
καθήδε τοῖς ἀγαθοῖς ἀπασιν ἐνδεκτιμήσεις ἔντυ-
χῶς πεάσθιων ἕρρωσ.

ἀσμάτως ἔχειψα

Nicolaus Crucelius.

Pereximio atq[ue] Præstantissimo
Dno. O L A O Euhnberg/
philosophiae Candidate, pro summis in Philoso-
phia honoribus eruditè differenti.

STrenuus in bello, vario decoratur honore,
Srenuo & in studiis, vilior haud honor est.
Obtinet in bello felix, insigne brabeum;
Sic tu pro studijs, sertum habeas obiter.

Debiti officij & amici affectus declarandæ
causâ sic lubens congratulatur,

PETRUS OSENIUS.

